

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PA-10661

[Total No. of Pages : 2

[5943]-1001

F.Y. M.Ed. (General)

MED-101 : PSYCHOLOGY OF LEARNING & DEVELOPMENT

(2015 Pattern) (CBCS) (Semester - I)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for question of 15 marks is about 350 to 400.*
- 4) *Word limit for question of 5 marks is about 130 to 150.*
- 5) *Students should strictly follow the word limit given.*
- 6) *No supplement will be provided to the students.*

Q1) Explain Structuralism with its educational implications.

[15]

OR

Explain Freud's psycho-sexual development theory in detail.

Q2) Explain Guilford's theory of intelligence with a proper diagram. Give the educational importance of Guilford's theory with suitable examples. **[15]**

OR

Explain Hilda Taba's inductive thinking model in detail.

Q3) Write short notes (any four) :

[20]

- a) Interview Method.
- b) Meaning of Self-concept.
- c) Educational importance of Piaget's cognitive development theory.
- d) Factors influencing learning.
- e) Emotional intelligence - concept.
- f) Non verbal tests.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PA-10661

[5943]-1001

F.Y. M.Ed. (General)

MED-101 : PSYCHOLOGY OF LEARNING & DEVELOPMENT

(2015 Pattern) (CBCS) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द.
  - 4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द.
  - 5) शब्द मर्यादा कटाक्षाने पाळावी.
  - 6) पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) रचनावाद त्याचे शैक्षणिक उपयोजनासह स्पष्ट करा. [15]

किंवा

फ्राईड यांची मनोवैज्ञानिक विकासाची उपपत्ती सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) गिलफोर्ड ची बुद्धिमत्तेची उपपत्ती योग्य आकृतीसह स्पष्ट करा. गिलफोर्डच्या उपपत्तीचे शैक्षणिक महत्त्व योग्य उदाहरणांसह स्पष्ट करा. [15]

किंवा

हिल्डा टाबा यांचे उद्गामी विचार प्रतिमान सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) मुलाखत पद्धती
- ब) स्वसंकल्पनेचा अर्थ
- क) पियाजे यांची बोधनिक/बोधात्मक विकास उपपत्ती चे शैक्षणिक महत्त्व
- ड) अध्ययनावर परिणाम करणारे घटक
- इ) भावनिक बुद्धिमत्ता – संकल्पना
- फ) अशाब्दिक कसोट्या

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PA-10662

[Total No. of Pages : 4

[5943]-1002

F.Y. M.Ed. (General)

**102 - HISTORY AND POLITICAL ECONOMY OF
EDUCATION**

(2015 Pattern) (Semester - I)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400 words.*
- 4) *Word limit for questions of 5 marks is about 130 to 150 words.*
- 5) *No supplement will be provided to the student.*

Q1) Explain Jain education system in detail. How it will be help in todays educational system in India. **[15]**

OR

Explain educational status after independence of India with reference to

- a) Primary education
- b) Secondary education
- c) Higher education

Q2) Explain the concept of commercialization and privatization of education with reference to Globalization. **[15]**

OR

Explain role of state government in policy making, financing and regulating primary and secondary education in India.

P.T.O.

Q3) Write Short Notes (Any - Four) :

[20]

- a) Impact of privatization on Education.
- b) Aims and Objectives of Vedic Education.
- c) Social change and political Economy of Education.
- d) Role of Private organization in secondary education.
- e) Recommendations of Mudliyar Commission.
- f) Issues in HDI with reference to India.

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

PA-10662

[5943]-1002

F.Y. M.Ed. (General)

**102 - HISTORY AND POLITICAL ECONOMY OF
EDUCATION**

(2015 Pattern) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350-400 शब्द आहे.
  - 4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130-150 शब्द आहे.
  - 5) विद्यार्थ्याला पुरवणी पत्रिका दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) जैन शिक्षणप्रणाली सविस्तर स्पष्ट करा. ही भारतातील सद्य शिक्षणात कशी उपयुक्त ठरेल? [15]

किंवा

भारतीय स्वातंत्र्योत्तर काळातील शिक्षणाची स्थिती पुढील स्तरांच्या संदर्भात स्पष्ट करा.

- अ) प्राथमिक शिक्षण
- ब) माध्यमिक शिक्षण
- क) उच्च शिक्षण

प्रश्न 2) शिक्षणाचे व्यावसायिकरण आणि खाजगीकरण या संकल्पना जागतिकीकरणाच्या संदर्भात स्पष्ट करा. [15]

किंवा

भारतीय प्राथमिक आणि माध्यमिक शिक्षणातील धोरण ठरविणे, वित्तविषयक निर्णय घेणे व नियमावली तयार करणे यासाठी राज्यशासनाची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा (कोणतेही चार)

[20]

- अ) खाजगीकरणाचा शिक्षणावरील परिणाम / प्रभाव
- ब) वैदिक शिक्षणाची ध्येये आणि उद्दिष्टे
- क) सामाजिक बदल आणि शिक्षणाची राजकीय अर्थव्यवस्था
- ड) खाजगी संघटनांची माध्यमिक शिक्षणातील भूमिका
- ई) मुदलियार आयोगाच्या शिफारशी
- फ) भारतीय मानवी भांडवलाचा अनुक्रम यातील समस्या

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PA-10663

[Total No. of Pages : 2

[5943]-1003

M.Ed. (General)

103 : EDUCATIONAL STUDIES

(2015 Pattern) (Semester - I)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*
- 3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400 words.*
- 4) *Word limit for questions of 5 marks is about 130 to 150 words.*
- 5) *Students should strictly follow the word limit given.*
- 6) *No supplement will be provided to the students.*

Q1) Explain the importance of interdisciplinary approach of Indian education after independence period. Explain the challenges of contemporary Indian education system. **[15]**

OR

What are the various tools of educational technology? How the teacher and students will use these tools in teaching-learning process.

Q2) Explain the concept & importance of "Democracy". Suggest various activities to inculcate democratic values among your students. **[15]**

OR

Explain the role of teacher in inclusive education. How will you use various teaching methods in inclusive classroom? Explain with example.

Q3) Write in short (any four) : **[20]**

- a) Concept of interdisciplinary approach in research
- b) Activities to inculcate gender equality among students
- c) Concept of National integration
- d) Importance of social service
- e) Limitations of Indian education system
- f) Importance of Minority status

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PA-10663

[5943]-1003

M.Ed. (General)

103 : EDUCATIONAL STUDIES

(2015 Pattern) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द
- 4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द
- 5) मराठी रूपांतराबाबत शंका असल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्न विश्वसनीय मानावेत.
- 6) विद्यार्थी पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) स्वातंत्र्योत्तर काळातील भारतीय शिक्षणाचे आंतरविद्याशाखीय दृष्टीकोनाचे महत्त्व स्पष्ट करा. भारतीय शिक्षण पद्धतीतील आव्हाने सांगा. [15]

किंवा

शैक्षणिक तंत्रज्ञानाची विविध साधने कोणती? शिक्षक आणि विद्यार्थी या साधनांचा उपयोग अध्ययन-अध्यापन प्रक्रियेत कशाप्रकारे करतील.

प्रश्न 2) लोकशाहीची संकल्पना व महत्त्व स्पष्ट करा. लोकशाहीची मूल्ये तुमच्या विद्यार्थ्यांमध्ये रूजविण्यासाठी विविध उपक्रम सूचना. [15]

किंवा

सर्व समावेशक शिक्षणात शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा. सर्व समावेशक वर्गात तुम्ही विविध अध्यापन पद्धतीचा कसा वापर कराल हे सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा. [20]

- अ) संशोधनातील आंतरविद्याशाखीय दृष्टीकोनाची संकल्पना
- ब) विद्यार्थ्यांमध्ये लिंग समानता रूजविण्यासाठी उपक्रम
- क) राष्ट्रीय एकात्मतेची संकल्पना
- ड) समाज सेवेचे महत्त्व
- इ) भारतीय शैक्षणिक प्रणालीच्या मर्यादा
- फ) अल्पसंख्यांक अभ्यासाचे महत्त्व

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PA-10664

[Total No. of Pages : 2

[5943]-1004

F.Y. M.Ed. (General)

104 : INTRODUCTION TO RESEARCH METHOD

(2015 Pattern) (Semester - I)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400 words.*
- 4) *Word limit for questions of 5 marks is about 130 to 150 words.*
- 5) *No suppliments will be provided.*

Q1) Explain uses of review of related literature and researches at different stages of research. [15]

OR

Distinguish between experimental and survey method of research. Explain uses and limitations of different types of experimental designs.

Q2) What is sampling? Explain methods of sampling with suitable example.[15]

OR

What do you mean by population in educational research? Explain concept & types of variables with example.

Q3) Write short note on (any four) : [20]

- a) E tools
- b) Characteristics of fundamental research.
- c) Types of hypothesis
- d) Online and offline references
- e) Operational definitions
- f) Components of research problem

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PA-10664

[5943]-1004

F.Y. M.Ed. (General)

104 : INTRODUCTION TO RESEARCH METHOD

(2015 Pattern) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द.
4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द.
5) पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) संशोधनाच्या विविध पायऱ्यांमध्ये संबंधित साहित्याच्या व संशोधनाच्या आढाव्याच्या उपयोग स्पष्ट करा. [15]

किंवा

संशोधनाच्या प्रायोगिक आणि सर्वेक्षण पद्धती यांतील फरक लिहा. विविध प्रकारच्या प्रायोगिक अभिकल्पांचे उपयोग व मर्यादा स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) नमुनानिवड म्हणजे काय? नमुनानिवड पद्धती योग्य उदाहरणाने स्पष्ट करा. [15]

किंवा

शैक्षणिक संशोधनात जनसंख्या कशास म्हणतात? चलांची संकल्पना आणि प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टीपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- अ) ई साधने
- ब) पायाभूत संशोधनाची गुणवैशिष्ट्ये
- क) परिकल्पनांचे प्रकार
- ड) ऑनलाईन आणि ऑफलाईन संदर्भ
- इ) कार्यात्मक व्याख्या
- फ) संशोधन समस्येचे घटक

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PA-2841

[Total No. of Pages : 4

[5943]-21

F.Y. M.Ed.

MED:201 - PHILOSOPHY OF EDUCATION

(2015 Pattern) (Semester - II)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350-400 words.*
- 4) *Word limit for questions of 5 marks is about 130-150 words.*
- 5) *No supplement will be provided to the student.*

Q1) What is Philosophy? Explain inter relationship between philosophy and Education. **[15]**

OR

What is the concept of values? Explain various types of values in detail.

Q2) What are the basic tenets of vedic philosophy? Explain vedic education system with the help of following points : **[15]**

- a) Aims & objectives
- b) Curriculum
- c) Pupil-Teacher relationship

OR

Explain Rousseau's educational thoughts with the help of following points :

- a) Negative education
- b) Curriculum
- c) Methodology of teaching

P.T.O.

Q3) Write short answers of any four questions of the following :

[20]

- a) What is the need of Philosophy in life?
- b) Explain the Philosophy of human values and culture.
- c) What is the scope of philosophy?
- d) Explain Educational thoughts of Swami Vivekananda.
- e) Explain the contribution of Mahatma Phule to Education.
- f) Explain educational thoughts of Aristotle.

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

PA-2841

[5943]-21

F.Y. M.Ed.

MED:201 - PHILOSOPHY OF EDUCATION

(2015 Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा सुमारे 350-400 शब्द आहे.
  - 4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा सुमारे 130-150 शब्द आहे.
  - 5) विद्यार्थ्याला पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) तत्त्वज्ञान म्हणजे काय? तत्त्वज्ञान आणि शिक्षण यांच्यातील परस्परसंबंध स्पष्ट करा. [15]

किंवा

मूल्यांची संकल्पना काय आहे? मूल्यांचे विविध प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) वैदिक तत्त्वज्ञानाचे मूलभूत सिद्धांत काय आहेत? पुढील मुद्द्यांच्या मदतीने वैदिक शिक्षण पद्धती स्पष्ट करा. [15]

अ) ध्येय आणि उद्दिष्टे

ब) अभ्यासक्रम

क) विद्यार्थी शिक्षक संबंध

किंवा

खालील मुद्द्यांच्या साहाय्याने रुसोचे शैक्षणिक विचार स्पष्ट करा.

अ) अभावात्मक शिक्षण

ब) अभ्यासक्रम

क) अध्यापनपद्धती

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) जीवनात तत्त्वज्ञानाची गरज काय आहे?
- ब) मानवी मूल्ये आणि संस्कृतीचे तत्त्वज्ञान स्पष्ट करा.
- क) तत्त्वज्ञानाची व्याप्ती काय आहे?
- ड) स्वामी विवेकानंदांचे शैक्षणिक विचार स्पष्ट करा.
- ई) महात्मा फुले यांचे शिक्षणासाठीचे योगदान स्पष्ट करा.
- फ) ऑरिस्टॉटलचे शैक्षणिक विचार स्पष्ट करा.

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PA-2842

[5943]-22

[Total No. of Pages : 2

First Year M.Ed. (General)
202 : SOCIOLOGY OF EDUCATION
(2015 Pattern) (Semester - II)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400 words.*
- 4) *Word limit for questions of 5 marks is about 130 to 150 words.*
- 5) *No supplements will be provided to the students.*

Q1) Explain interrelationship between Education and following Social variables.[15]

- a) Family
- b) Peer group
- c) Religion

OR

Write the meaning of National and International understanding? What will be your role as a teacher in the process of National and International understanding? Explain.

Q2) What is Secularism? As a teacher how will you inculcate secularism through Education. Explain with suitable examples. [15]

OR

What is Politicization of Education? Explain political interference in institutional administration and need of autonomy of Education.

Q3) Write short notes (any four): [20]

- a) Social Stratification.
- b) De-Schooling of Education.
- c) Explain the impact of social mobility on educational process.
- d) Global citizenship Education.
- e) Women education.
- f) Need of equality of educational opportunity.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PA-2842

[5943]-22

First Year M.Ed. (General)

202 : SOCIOLOGY OF EDUCATION

(2015 Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 350 ते 400 शब्द.
  - 4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 130 ते 150 शब्द.
  - 5) पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्र.1) खालील सामाजिक चलांचा शिक्षणाशी असलेला परस्पर संबंध स्पष्ट करा.

[15]

- अ) कुटुंब
- ब) समवयस्क गट
- क) धर्म

किंवा

राष्ट्रीयत्व आणि आंतरराष्ट्रीय सामंजस्य याचा अर्थ लिहा. राष्ट्रीयत्व आणि आंतरराष्ट्रीय सामंजस्य या प्रक्रियेमध्ये शिक्षक म्हणून तुमची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.2) धर्मनिरपेक्षता म्हणजे काय? शिक्षणामधून धर्मनिरपेक्षता शिक्षक म्हणून तुम्ही कशी रूजवाल? योग्य उदाहरणासहीत स्पष्ट करा.

[15]

किंवा

शिक्षणाचे राजकीयकरण म्हणजे काय? संस्थागत प्रशासनातील राजकीय हस्तक्षेप आणि शिक्षणाच्या स्वायत्ततेची गरज स्पष्ट करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) सामाजिक स्तरीकरण
- ब) निशालाकरण
- क) सामाजिक गतिशीलतेचा शैक्षणिक प्रक्रियेवरील प्रभाव स्पष्ट करा.
- ड) जागतिक नागरिकत्वासाठी शिक्षण
- इ) स्त्री-शिक्षण
- फ) शैक्षणिक संधीच्या समानतेची गरज

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PA-2843

[Total No. of Pages : 2

[5943]-23

M.Ed. (General)

MED - 203 : CURRICULUM STUDIES

(2015 Pattern) (Semester - II)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for question of 15 marks is about 350 to 400.*
- 4) *Word limit for question of 5 marks is about 130 to 150.*
- 5) *No supplement will be provided.*

Q1) Explain meaning and concept of curriculum. Explain sociological base of curriculum. [15]

OR

Write stages of curriculum development. Explain patterns of curriculum organization.

Q2) Explain approaches to curriculum evaluation. [15]

OR

Explain meaning and types of curriculum change.

Q3) Write short notes on (any four) : [20]

- a) Selection of learning experiences.
- b) Difference between curriculum and syllabus.
- c) Taba model of curriculum development.
- d) Administrative approaches to curriculum change.
- e) Instructional Media.
- f) Concept of post - positivistic model of curriculum development.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PA-2843

[5943]-23

M.Ed. (General)

MED - 203 : CURRICULUM STUDIES

(2015 Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) 15गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 350 ते 400 शब्द.
  - 4) 5गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 130 ते 150 शब्द.
  - 5) पुरवणी पत्रिका दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) अभ्यासक्रमाचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा. अभ्यासक्रम विकसनाचे समाजशास्त्रीय आधार स्पष्ट करा. [15]

किंवा

अभ्यासक्रम विकसनाचे विविध टप्पे लिहा. अभ्यासक्रम संघटनाचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) अभ्यासक्रम मूल्यमापनाचे उपागम स्पष्ट करा. [15]

किंवा

अभ्यासक्रम बदलाचा (Curriculum change) अर्थ आणि प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) अध्ययन अनुभवांची निवड
- ब) अभ्यासक्रम आणि पाठ्यक्रमातील फरक
- क) अभ्यासक्रम विकसनाचे टाबा प्रतिमान
- ड) अभ्यासक्रम बदलाचा प्रशासकीय दृष्टिकोन
- इ) अनुदेशनाची माध्यमे
- फ) अभ्यासक्रम विकसनाच्या कार्योत्तर सकारात्मकतावाद प्रतिमानाची संकल्पना.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PA-2844

[5943]-24

[Total No. of Pages : 2

First Year M.Ed. (General)

MED-204-PRE-SERVICE AND IN-SERVICE TEACHER EDUCATION

(2015 Pattern) (Semester - II)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answer limit 350-400 words for 15 marks.*
- 4) *Answer limit 130-150 words for 5 marks.*
- 5) *No supplement will be provided.*

Q1) Explain the need of teacher education. Write down the objectives of secondary level teacher education. **[15]**

OR

Explain concept and need of Internship in teacher education. Write in detail, how various activities benefited to you during implementation of your internship. **[15]**

Q2) Compare Teacher education of India and Finland with reference to following points: **[15]**

- a) Objectives
- b) Duration
- c) Content
- d) Modern trends in Teacher education

OR

Explain need of In-service teacher education. Differentiate between In-service and Pre-service teacher education, based on the following points. **[15]**

- a) Concept
- b) Meaning
- c) Nature
- d) Characteristics

Q3) Write short notes (Any Four): **[20]**

- a) Explain Role of teacher education in globalization.
- b) Why Faculty Improvement Programme (FIP) are necessary?
- c) What will be the role of teacher in inclusive education?
- d) Write down functions of SCERT.
- e) Buddhist period in Teacher education.
- f) What are the function of RIE.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PA-2844

[5943]-24

First Year M.Ed. (General)

MED-204-PRE-SERVICE AND IN-SERVICE TEACHER EDUCATION

(2015 Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 350 ते 400 शब्द
  - 4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 130 ते 150 शब्द
  - 5) पुरवणी दिली जाणार नाही.
  - 6) मराठी रूपांतराबाबत शंका वाटल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्न विश्वसनीय मानावेत.

प्र.1) शिक्षक शिक्षणाची गरज स्पष्ट करा. माध्यमिक स्तरावरील शिक्षक शिक्षणाची उद्दिष्टे लिहा. [15]

किंवा

शिक्षक शिक्षणातील छात्रसेवाकालची संकल्पना व गरज स्पष्ट करा. तुमच्या छात्रसेवाकालामध्ये राबविण्यात आलेले विविध उपक्रमांचा तुम्हाला फायदा कसा झाला ते सविस्तर लिहा. [15]

प्र.2) दिलेल्या मुद्द्यांनुसार भारत आणि फिनलंड येथील शिक्षक शिक्षणाची तुलना करा. [15]

- अ) उद्दिष्टे
- ब) कालावधी
- क) आशय
- ड) शिक्षक शिक्षणातील आधुनिक प्रवाह

किंवा

सेवाअंतर्गत शिक्षक प्रशिक्षणाची गरज स्पष्ट करा. खालील मुद्द्यांच्या आधारे सेवाअंतर्गत आणि सेवापूर्व शिक्षक प्रशिक्षणातील फरक स्पष्ट करा. [15]

- अ) संकल्पना
- ब) अर्थ
- क) स्वरूप
- ड) गुणवैशिष्ट्ये

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) शिक्षक शिक्षणाची जागतिकीकरणातील भूमिका.
- ब) शिक्षक गुणवत्ता विकासाची का आवश्यकता आहे?
- क) सर्वसमावेशक शिक्षणामध्ये शिक्षकाची काय भूमिका आहे?
- ड) SCERT ची कार्ये लिहा.
- इ) बुद्धिस्ट कालखंडातील शिक्षक शिक्षण.
- फ) RIE ची कार्ये काय आहेत?

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PA-2845

[Total No. of Pages : 4

[5943]-31

M.Ed. (General)

(Two Year Programme)

**MED - 301 : EARLY CHILDHOOD CARE EDUCATION
AND ELEMENTARY EDUCATION**

(2015 Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*
- 3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400.*
- 4) *Word limit for questions of 5 marks is about 130 to 150.*
- 5) *Students should strictly follow the word limit given.*
- 6) *No supplements will be provided to the students.*

Q1) What is Early Childhood Education? Explain the Institutions for Early Childhood Care Education and its Educational implications. **[15]**

OR

Explain Active teaching for Active learning with the help of following points.

- a) Concept
- b) Need
- c) Merits
- d) Limitations
- e) Role of teacher

Q2) How will you implement Mahatma Gandhi's Educational thoughts in Elementary Education with respect to **[15]**

P.T.O.

- a) Curriculum
- b) Teaching-learning methods
- c) Freedom and Discipline

OR

Write the objectives of UEE. Explain the Educational implications of DPEP programme of UEE.

Q3) Write Short Notes (Any Four) :

[20]

- a) Need and importance of SSA.
- b) Significance of Early Childhood Education.
- c) Uses of Technology and research in Early Childhood Care Education.
- d) Principles related to Elementary Education.
- e) Right to Education Act.
- f) Nature of pre-service teacher education in Early Childhood Care Education.

Total No. of Questions : 3]

PA-2845

[5943]-31

M.Ed. (General)

(Two Year Programme)

**MED - 301 : EARLY CHILDHOOD CARE EDUCATION
AND ELEMENTARY EDUCATION**

(2015 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) 15 गुणांच्या प्रश्नासाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द
- 4) 5 गुणांच्या प्रश्नासाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द
- 5) शब्दमर्यादा कटाक्षाने पाळावी.
- 6) पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) पूर्व बाल्यावस्था शिक्षण म्हणजे काय ? पूर्व बाल्यावस्था शिक्षणाचे संगोपन करणाऱ्या संस्था शैक्षणिक उपयोगासह स्पष्ट करा. [15]

किंवा

सक्रिय अध्ययनासाठी सक्रिय अध्यापन खालील मुद्यांच्या आधारे स्पष्ट करा.

- अ) संकल्पना
- ब) गरज
- क) गुण
- ड) दोष
- इ) शिक्षकाची भूमिका

प्रश्न 2) महात्मा गांधीजींचे प्राथमिक शिक्षणासंबंधी शैक्षणिक विचारांचे उपयोजन कसे स्पष्ट कराल. [15]

- अ) अभ्यासक्रम
- ब) अध्ययन अध्यापन पद्धती
- क) स्वातंत्र्य आणि शिस्त

किंवा

प्राथमिक शिक्षण सार्वत्रिकीकरणाची उद्दिष्टे लिहा. प्राथमिक शिक्षण सार्वत्रिकीकरणाच्या जिल्हा प्राथमिक शिक्षण कार्यक्रमाचे (DPEP) शैक्षणिक उपयोजन स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :

[20]

- अ) सर्व शिक्षा अभियानाची गरज आणि महत्त्व
- ब) पूर्व बाल्यावस्थेचे महत्त्व
- क) पूर्व बाल्यावस्था संगोपन शिक्षणातील तंत्रज्ञान आणि संशोधनाचा उपयोग
- ड) प्राथमिक शिक्षणासंबंधी तत्वे
- इ) शिक्षण हक्क कायदा
- फ) पूर्व बाल्यावस्था संगोपन शिक्षणातील सेवापूर्व शिक्षक शिक्षणाचे स्वरूप.

□□□

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PA-2846

[Total No. of Pages : 4

[5943]-32

S. Y. M.Ed.

**302 : SECONDARY & HIGHER SECONDARY EDUCATION
(2015 Pattern) (Semester - III)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400 words.*
- 4) *Word limit for questions of 5 marks in about 130 to 150 words.*

Q1) What is meant by adolescent? State in detail programmes to handle the problems of adolescent at secondary and Higher Secondary Education. [15]

OR

Which are the stages of development. Explain the stages of development of adolescent student with respect to secondary and Higher Secondary Education. [15]

Q2) Explain the nature, objective & functioning of following schools - [15]

- a) Navodaya Vidyalaya.
- b) Open Schools.
- c) International schools.

OR

Explain the secondary and Higher Secondary Education in USA with respect to following point : [15]

- a) Structure.
- b) Curriculum.
- c) Evaluation & Examination System.

P.T.O.

Q3) Write short notes on (any four) :

[20]

- a) Constitutional provisions for secondary and higher secondary education.
- b) Role of guidance & counseling in secondary education.
- c) Role of NCERT in quality enhancement.
- d) New trends of evaluation at secondary education.
- e) Problems of adolescent.
- f) Rashtriya Madhyamik Shiksha Abhiyan (RMSA)

munotes.in

302 : माध्यमिक आणि उच्च माध्यमिक शिक्षण
(2015 Pattern) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.
3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द
4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द

प्रश्न 1) माध्यमिक शिक्षण म्हणजे काय? माध्यमिक शिक्षणाची उद्दिष्टे, स्वरूप आणि महत्त्व स्पष्ट करा.

[15]

किंवा

विकासाच्या अवस्था कोणत्या? माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षणाच्या संदर्भातील प्रौढांदावस्थेतील विद्यार्थ्यांच्या विकासाच्या अवस्था स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील शाळांचे स्वरूप, उद्दिष्टे आणि कार्यपद्धती स्पष्ट करा.

[15]

- अ) नवोदय विद्यालय
ब) मुक्त शाळा
क) आंतराष्ट्रीय शाळा

किंवा

खालील मुद्द्यांच्या आधारे यु. एस. ए. (U.S.A.) मधील माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण स्पष्ट करा.

[15]

- अ) रचना
ब) अभ्यासक्रम
क) मूल्यमापन व परिक्षा पद्धती

प्रश्न 3) टीपा लिहा (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षणासंदर्भात घटनात्मक तरतुदी
- ब) माध्यमिक शिक्षणात मार्गदर्शनाची आणि समुपदेशनाची भूमिका.
- क) गुणवत्तावाढीसाठी एन.सी.ई.आर.टी. (NCERT) ची भूमिका
- ड) माध्यमिक शिक्षणातील मूल्यमापनाचे नवीन विचार प्रवाह.
- इ) प्रौढावस्थेतील विद्यार्थ्यांच्या समस्या.
- फ) राष्ट्रीय माध्यमिक शिक्षा अभियान (RMSA).

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PA-2847

[Total No. of Pages : 2

[5943]-33

M.Ed. (General)

303 : HIGHER EDUCATION

(2015 Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Word limit for question of 15 marks is about 350 to 400.
- 4) Word limit for question of 5 marks is about 130 to 150.
- 5) Students should strictly follow the given word limit.

Q1) Write the purpose of Higher Education. Write various stages of growth in Higher education after 1947. [15]

OR

Write functions of RUSA. Explain role of RUSA for improving GER in Higher Education.

Q2) Explain the concept of Management of Higher education write co-curricular and community centered service programmes with examples. [15]

OR

Explain any three new trends of Evaluation in Higher Education.

Q3) Write short notes (any four) : [20]

- a) API-Appraisal performance Indicator.
- b) Problem in Higher Education.
- c) Financing of Higher Education.
- d) Functions of Research in Higher Education.
- e) UGC - University grant commission.
- f) Constitutional provisions for universities (any three).

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PA-2847

[5943]-33

M.Ed. (General)

303 : HIGHER EDUCATION
(2015 Pattern) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) 15गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द.
4) 5गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द.
5) शब्दमर्यादा कटाक्षाने पाळावी.

प्रश्न 1) उच्च शिक्षणाचा हेतू लिहा. 1947 नंतर उच्च शिक्षणाचा विकास कसा झाला? [15]

किंवा

राष्ट्रीय उच्चतर शिक्षा अभियानाची कार्ये लिहा व त्याची उच्च शिक्षणाच्या नाव नोंदणी प्रमाण सुधारण्यातील भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) उच्च शिक्षणातील व्यवस्थापनाची संकल्पना लिहा. सहशालेय आणि समाज केंद्रित उपक्रम सोदाहरण लिहा. [15]

किंवा

उच्च शिक्षणातील मूल्यमापनाचे कोणतेही तीन नवीन प्रवाह स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) API - मूल्यमापन कामगिरी निर्देशक
ब) उच्च शिक्षणातील समस्या
क) उच्च शिक्षणातील वित्त व्यवहार
ड) उच्च शिक्षणातील संशोधनाची कार्ये
इ) UGC - विद्यापीठ अनुदान आयोग
फ) विद्यापीठ संविधात्मक तरतुदी (कोणत्याही तीन)

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PA-2848

[Total No. of Pages : 2

[5943]-34

S.Y. M.Ed. (General)

**304 : CURRICULUM, PEDAGOGY AND ASSESSMENT
(2015 Pattern) (Semester - III)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for 15 marks questions is about 350 to 400 words and word limit for 5 marks questions is about 125 to 150 words.*

Q1) Explain meaning and scope of assessment? Explain with example major issues in alignment of curriculum, pedagogy and assessment at various levels of primary and secondary schooling in Maharashtra. **[15]**

OR

Explain the concept of pedagogy in relation with Piaget's schemas and adaptation process.

Q2) Explain following theories of curriculum alignment. **[15]**

- a) Curriculum alignment
- b) Constructive alignment
- c) Instructional alignment

OR

Explain the following principals of Assessment.

- a) Formative assessment
- b) Feedback on Learning
- c) Summative assessment

Q3) Write short note on (any four) **[20]**

- a) Learning for Human Resource development.
- b) Bandura's social Learning.
- c) Mediation of learning in the zone of proximal development.
- d) Method of assessment - portfolio.
- e) Principals of instructional design.
- f) Web alignment model.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PA-2848

[5943]-34

S.Y. M.Ed. (General)

304 : CURRICULUM, PEDAGOGY AND ASSESSMENT

(2015 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350-400 शब्द आणि 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 125-150 शब्द.

प्र.1) मूल्यांकनाचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा. महाराष्ट्रातील शालेय शिक्षणाच्या प्राथमिक आणि माध्यमिक स्तरावरील अभ्यासक्रम सरेखनाच्या प्रमुख समस्या स्पष्ट करा. [15]

किंवा

अध्यापनशास्त्राची संकल्पना पियाजेच्या स्किमा आणि अनुकूलन प्रक्रिया संदर्भात स्पष्ट करा.

प्र.2) अभ्यासक्रम सरेखनाचे खालील सिद्धांत स्पष्ट करा. [15]

- अ) अभ्यासक्रम सरेखन
ब) रचनात्मक सरेखन
क) अनुदेशनात्मक सरेखन

किंवा

मूल्यांकनाची खालील तत्वे स्पष्ट करा.

- अ) अकारिक मूल्यांकन
ब) अध्ययना संदर्भात प्रत्याभरण
क) सकारिक मूल्यांकन

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- अ) मानवी संसाधन विकासासाठी अध्ययन
ब) बांदूराचे सामाजिक अध्ययन
क) समिप विकास क्षेत्रामध्ये अध्ययनाची मध्यस्थी
ड) मूल्यांकनाची पद्धत - पोर्टफोलिओ
इ) अनुदेशन रचनेची तत्वे
फ) वेब सरेखन प्रतिमान

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PA-2849

[5943]-35

[Total No. of Pages : 2

M.Ed. (General)

M.Ed. - 305 : EDUCATIONAL LEADERSHIP

(2015 Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400 words.*
- 4) *Word limit for questions of 5 marks is about 130 to 150 words.*
- 5) *Students should strictly follow the given instructions.*
- 6) *No supplement will be provided.*

Q1) Write meaning and definitions of leadership. Explain theories of leadership in detail. **[15]**

OR

Write meaning of conflict. Write reasons of conflicts. Explain role of teacher in conflict resolving.

Q2) Explain concept of motivation. Explain types of motivation in detail. **[15]**

OR

Explain barriers faced by women in leadership position. Explain strategies adopted by women in administrators.

Q3) Write short note on (Any four) **[20]**

- a) Gender and Leadership
- b) Types of conflict
- c) Motivation process
- d) Need of women in leadership position.
- e) Power Tactics
- f) Power in Groups: coalitions.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PA-2849

[5943]-35

M.Ed. (General)

M.Ed. - 305 : EDUCATIONAL LEADERSHIP

(2015 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द
  - 4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द
  - 5) विद्यार्थ्यांनी शब्दमर्यादा कटाक्षाने पाळावी.
  - 6) पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्र.1) नेतृत्व अर्थ व व्याख्या लिहा. नेतृत्व सिद्धांत (उपपत्ती) सविस्तर स्पष्ट करा.

[15]

किंवा

संघर्ष अर्थ लिहा. संघर्ष निर्माण होण्याची कारणे लिहा. संघर्ष सोडविण्यात शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.2) प्रेरणा संकल्पना स्पष्ट करा. प्रेरणेचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.

[15]

किंवा

महिलांचे दर्जात्मक नेतृत्वातील अडथळे स्पष्ट करा. प्रशासकीय महिलांच्या कार्यनीती स्पष्ट करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) लिंग आणि नेतृत्व
- ब) संघर्ष प्रकार
- क) प्रेरणा प्रक्रिया
- ड) महिलांचे दर्जात्मक नेतृत्व गरज
- इ) अधिकार (दबाव) क्लुप्त्या
- फ) गटांमधील (दबाव) अधिकार: युती

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PA-2850

[Total No. of Pages : 2

[5943]-36

M.Ed. - II (General)

M.ED. 306 : INCLUSIVE EDUCATION

(2015 Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400 words.*
- 4) *Word limit for questions of 5 marks is about 130 to 150 words.*
- 5) *Students should strictly follow word limit.*

Q1) “Inclusive school can create Inclusive society” with reference to this statement explain the concept, need and importance of Inclusive Education. Illustrate your answer with suitable examples. **[15]**

OR

As a teacher how will you develop following competencies in you for inclusion of all the students in the classroom? **[15]**

- a) Knowledge
- b) Attitude
- c) Skills

Q2) As a teacher what efforts will you take to manage for the challenging behaviour of the students? Elaborate with suitable example. **[15]**

OR

What is individualized education plan of a student? Develop an IEP of a student with any different ability. **[15]**

Q3) Write short note on (any four) **[20]**

- a) Approaches of inclusion
- b) Importance of educational reports in inclusive classroom.
- c) Any two policies of Inclusive education in India.
- d) Cooperative learning as inclusive instruction strategy.
- e) Principles of Inclusive education.
- f) Role of special teacher in inclusive classroom.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PA-2850

[5943]-36

M.Ed. - II (General)

M.ED. 306 : INCLUSIVE EDUCATION

(2015 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडवणे अनिवार्य आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द
  - 4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द
  - 5) विद्यार्थ्यांनी शब्दमर्यादा कटाक्षाने पाळावी.

प्र.1) समावेशक शाळा, समावेशक समाजाची निर्मिती करू शकतात या विधानाच्या संदर्भात समावेशक शिक्षणाची संकल्पना, गरज व महत्त्व स्पष्ट करा. तुमचे उत्तर योग्य उदाहरणासह विशद करा. [15]

किंवा

एक शिक्षक म्हणून तुमच्यामध्ये तुम्ही, सर्व मुलांचे वर्गामध्ये समावेशन करण्यासाठी असणाऱ्या खालील क्षमता कशा विकसित कराल? [15]

- अ) ज्ञान
- ब) दृष्टिकोन
- क) कौशल्य

प्र.2) विद्यार्थ्यांचे आव्हानात्मक वर्तन व्यवस्थापित करण्यासाठी शिक्षक म्हणून तुम्ही काय प्रयत्न कराल हे योग्य उदाहरणासह स्पष्ट करा. [15]

किंवा

विद्यार्थ्यांचे वैयक्तिक शैक्षणिक योजना म्हणजे काय? कोणतीही वेगळी क्षमता असलेल्या विद्यार्थ्यांसाठी वैयक्तिक शैक्षणिक योजना विकसित करा. [15]

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) सर्वसमावेशकतेचे दृष्टिकोन
- ब) समावेशक वर्गामध्ये शैक्षणिक अहवालाचे महत्त्व
- क) भारतातील सर्वसमावेशक शिक्षणाची कोणतेही दोन धोरणे
- ड) समावेशक अनुदेशन कार्यनिती म्हणून सहकार्यात्मक अध्ययन
- इ) सर्वसमावेशक शिक्षणाची तत्वे
- फ) सर्वसमावेशक वर्गात विशेष शिक्षकाची भूमिका

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PA-2851

[5943]-37

[Total No. of Pages : 2

S.Y. M.Ed. (General)

**M.ED. - 307 : EDUCATIONAL TECHNOLOGY,
INSTRUCTIONAL DESIGN AND E-LEARNING
(2015 Pattern) (Semester - III)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400 words.*
- 4) *Word limit for questions of 5 marks is about 135 to 150 words.*
- 5) *Students should strictly follow the given instructions.*
- 6) *No. supplement will be provided.*

Q1) What is meant by multimedia? Explain the following multimedia applications with suitable examples. **[15]**

- a) CAI (Computer Assisted Instruction)
- b) CAL (Computer Assisted Learning)

OR

What is meant by educational technology? Describe the development of the concept of educational technology.

Q2) Write in detail about Shanon's model of communication. **[15]**

OR

Define e-learning. Explain its scope & trends with suitable examples.

Q3) Write short notes on (Any four) **[20]**

- a) E-learning and opportunities.
- b) Computer and inter activity.
- c) Stages and levels of teaching.
- d) Concept of communication.
- e) Any five uses of educational technology in learning.
- f) Use of telemetric in education and training carry fives.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PA-2851

[5943]-37

S.Y. M.Ed. (General)

M.ED. - 307 : EDUCATIONAL TECHNOLOGY,
INSTRUCTIONAL DESIGN AND E-LEARNING
(2015 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द
  - 4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द
  - 5) विद्यार्थ्यांनी शब्दमर्यादा कटाक्षाने पाळावी.
  - 6) पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्र.1) बहुमाध्यम Multimedia म्हणजे काय? खालील बहुमाध्यम संचाचे उपयोजन उदाहरणासह स्पष्ट करा.

[15]

- अ) संगणक सहायित अनुदेशन (CAI)
- ब) संगणक सहायित अध्ययन (CAL)

किंवा

शैक्षणिक तंत्रज्ञान म्हणजे काय? शैक्षणिक तंत्रज्ञान संकल्पनेचा विकास सविस्तर वर्णन करा.

प्र.2) 'शेनॉनचे संप्रेषण प्रतिमान' सविस्तर स्पष्ट करा.

[15]

किंवा

ई-अध्ययनाची व्याख्या लिहा. ई-अध्ययनाची व्याप्ती व प्रवाह समर्पक उदाहरणासह स्पष्ट करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) ई-अध्ययन आणि संधी
- ब) संगणक आणि आंतरक्रियात्मकता (Interactivity)
- क) अध्यापनाच्या अवस्था (States) आणि स्तर
- ड) संप्रेषण संकल्पना
- इ) शैक्षणिक तंत्रज्ञानाचे अध्ययनातील कोणतेही पाच उपयोग
- फ) टेलिमेट्रिकचा शिक्षण आणि प्रशिक्षणातील उपयोग (कोणतेही पाच)

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PA-2852

[Total No. of Pages : 4

[5943]-38

M.Ed. (General)

**308 : ADVANCED RESEARCH METHODOLOGY &
INFERENCEAL STATISTICS
(2015 Pattern) (Semester - III)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicates full marks.
- 3) Word limit for 15 marks question is 350-400 words and for 5 marks question is 150 words.
- 4) Use of simple calculator & statistical tables is allowed.

Q1) The researcher has obtained following sets of post-test scores from the three randomly formed groups.

Group x_1	2	3	5	6	3
Group x_2	4	3	2	2	5
Group x_3	3	4	6	4	2

With F-test, determine whether the mean scores of groups are significantly different? [15]

OR

- a) A scale measuring interest towards reading was given to V Standard students in the begining of an academic year. After completion of an academic year, same scale was given to them. The data collected are as follows :

	Initial Test	Final Test
Number of Students (N)	60	60
Mean (M)	55	70
Standard deviation (s)	08	07
Co-efficient of correlation between initial test and final test (r)	0.80	

P.T.O.

Test the significance of difference between mean scores on initial test and final test using t-test. [10]

b) Explain 'regression equation'. [5]

Q2) Explain qualitative research with the help of following points : [15]

- a) Concept
- b) Steps involved

OR

- a) Explain the difference between qualitative and quantitative research. [10]
- b) Explain the concept 'triangulation of data'. [5]

Q3) Write short notes (Any four) : [20]

- a) Normal probability curve
- b) Most reliable measure of central tendency.
- c) Use of computers in data analysis.
- d) Nominal scale
- e) Type I error
- f) Standard deviation

**308 : ADVANCED RESEARCH METHODOLOGY &
INFERENCE STATISTICS**

(2015 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्दमर्यादा आहे आणि 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 150 शब्द आहे.
- 4) साधे गणकयंत्र आणि सांख्यिकीय तक्ते वापरण्यास परवानगी आहे.
- 5) मराठी रूपांतराबाबत शंका वाटल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्न विश्वसनीय मानावेत.

प्रश्न 1) यादृच्छिकपणे तयार केलेल्या तीन गटांकडून संशोधकास खालीलप्रमाणे उत्तर चाचणी प्राप्तांक मिळाले.

गट x_1	2	3	5	6	3
गट x_2	4	3	2	2	5
गट x_3	3	4	6	4	2

F-कसोटीचा वापर करून गटांच्या प्राप्तांकांच्या मध्यमानातील फरकाची सार्थकता ठरवा. [15]
किंवा

- अ) इयत्ता पाचवीच्या विद्यार्थ्यांना 'वाचनाची आवड मोजणारी शलाका (Scale) शैक्षणिक वर्षाच्या सुरुवातीस दिली. शैक्षणिक वर्ष पूर्ण झाल्यानंतर त्यांना तीच शलाका पुन्हा दिली संकलित माहिती खालीलप्रमाणे :

	पूर्व चाचणी	अंतिम चाचणी
विद्यार्थी संख्या (N)	60	60
मध्यमान (M)	55	70
प्रमाण विचलन (s)	08	07
पूर्व चाचणी व अंतिम चाचणीतील सहसंबंध सहगुणक (r)	0.80	

t-कसोट्टीचा वापर करून पूर्व चाचणी आणि अंतिम चाचणीच्या प्राप्तांकाच्या मध्यमानातील फरकाची सार्थता तपासा. [10]

ब) 'प्रतिगमन समीकरण' स्पष्ट करा. [5]

प्रश्न 2) गुणात्मक संशोधन खालील मुद्द्यांच्याआधारे स्पष्ट करा. [15]

अ) संकल्पना

ब) अंतर्भूत पायऱ्या

किंवा

अ) गुणात्मक आणि संख्यात्मक संशोधनातील फरक स्पष्ट करा. [10]

ब) 'माहितीचे त्रिमितीकरण' संकल्पना स्पष्ट करा. [5]

प्रश्न 3) टिपा लिहा (कोणत्याही चार) [20]

अ) प्रसामान्य संभाव्य वक्र

ब) केंद्रिय प्रवृत्तीचे सर्वात विश्वसनीय परिमाण

क) माहिती विश्लेषणामध्ये संगणकाचा उपयोग

ड) नामांकन शलाका

इ) प्रकार I त्रुटी

फ) प्रमाण विचलन

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PA-2853

[5943]-39

[Total No. of Pages : 2

M.Ed. - II (General)

**309 : PERSPECTIVE RESEARCH AND ISSUES IN TEACHER
EDUCATION**

(2015 Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the concept of co-operative and collaborative Teacher Education. How will you use these concepts in Teacher Education? Explain with an example. **[15]**

OR

Explain the problems in Teacher Education. As a teacher educator write the solution to address these problems. **[15]**

Q2) Write the concept of professional development in teacher Education. As a teacher what efforts will you take for professional development? Explain with suitable examples. **[15]**

OR

Write any two research areas in teacher Education. In the current scenario, Explain the problems of research in teacher Education with the following points.

- a) Lack of infrastructure and facilities.
- b) Problem of providing finances.
- c) Lack of wholeness in the subject. **[15]**

Q3) Write Short Notes. (Any four) **[20]**

- a) Innovations in teacher education.
- b) Teacher effectiveness - Meaning.
- c) Professional code of conduct for teachers.
- d) E-Teacher Education.
- e) Quality Management in teacher education.
- f) Nature of research in teacher education.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PA-2853

[5943]-39

M.Ed. - II (General)

**309 : PERSPECTIVE RESEARCH AND ISSUES IN TEACHER
EDUCATION**

(2015 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडवणे अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) सहकार्यात्मक व सहयोगात्मक शिक्षक शिक्षण ही संकल्पना लिहा. शिक्षक शिक्षणात या संकल्पनांचा वापर कसा कराल? सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

किंवा

शिक्षक शिक्षणातील समस्या स्पष्ट करा. शिक्षक प्रशिक्षक म्हणून या समस्यांचे निराकरण करण्यासाठी उपाययोजना लिहा. [15]

प्र.2) शिक्षक शिक्षणातील व्यावसायिक विकासाची संकल्पना लिहा. व्यावसायिक विकासासाठी तुम्ही एक शिक्षक म्हणून कोणकोणते प्रयत्न कराल? सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

किंवा

शिक्षक शिक्षणातील संशोधनाची कोणतीही दोन क्षेत्रे लिहा. सध्यास्थितीतील शिक्षक शिक्षणातील संशोधनाच्या समस्या खालील मुद्द्यांच्या आधारे सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

- अ) सोयी सुविधांचा अभाव
ब) वित्त पुरवठ्याची समस्या
क) विषयातील परिपूर्णतेचा अभाव

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- अ) शिक्षक शिक्षणातील नवनिर्मिती
ब) शिक्षक परिणामकारकता-अर्थ
क) शिक्षकांची व्यावसायिक आचारसंहिता
ड) ई-शिक्षक शिक्षण (E-Teacher Education)
इ) शिक्षक शिक्षणातील गुणवत्ता व्यवस्थापन
फ) शिक्षक शिक्षणातील संशोधनाचे स्वरूप

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PA-2854

[Total No. of Pages : 4

[5943]-41

S.Y. M.Ed. (General)

401 : EDUCATIONAL MANAGEMENT
(2015 Pattern) (Semester - IV)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400 words.*
- 4) *Word limit for questions of 5 marks is about 130 to 150 words.*

Q1) Explain the management with the help of following point : **[15]**

- a) Concept
- b) Need
- c) Characteristics of effective manager

OR

What is mean by Educational planning? Explain different approaches of Educational planning with suitable examples.

Q2) Explain the meaning and nature of Educational leadership. What is the role and characteristics of effective educational leadership. **[15]**

OR

What do you mean by centralization and Decentralization of decision making? Write their merits and limitations.

P.T.O.

Q3) Write short note on (any four) :

[20]

- a) Human relations management
- b) Evaluation of the students
- c) Role of state govt. in education
- d) Concept of PERT
- e) Characteristics of good supervisor.
- f) Explain role of NAAC

****

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

PA-2854

[5943]-41

S.Y. M.Ed. (General)

401 : EDUCATIONAL MANAGEMENT

(2015 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना:

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द.
- 4) 05 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द.

प्रश्न 1) व्यवस्थापन खालील मुद्द्यांच्या आधारे स्पष्ट करा.

[15]

- अ) संकल्पना
- ब) गरज
- क) परिणामकारक व्यवस्थापकाची वैशिष्ट्ये

किंवा

शैक्षणिक नियोजन म्हणजे काय? शैक्षणिक नियोजनाचे विविध दृष्टीकोण उदाहरणासह स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) शैक्षणिक नेतृत्वाचा अर्थ व स्वरूप स्पष्ट करा. प्रभावी शैक्षणिक नेतृत्वाची भूमिका व गुण वैशिष्ट्ये काय आहेत.

[15]

किंवा

केंद्रीत व विकेंद्रीत निर्णय प्रक्रिया म्हणजे काय? त्यांचे फायदे व मर्यादा लिहा.

प्रश्न 3) टीपा लिहा (कोणतेही चार) :

[20]

- अ) मानवी संबंधाचे व्यवस्थापन
- ब) विद्यार्थ्यांचे मूल्यमापन
- क) शिक्षणामध्ये राज्य सरकारची भूमिका
- ड) PERT (पर्ट) ची संकल्पना
- इ) चांगल्या पर्यवेक्षकाची गुण वैशिष्ट्ये
- फ) नॅकची (NAAC) भूमिका स्पष्ट करा.

ॐॐॐ

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PA-2855

[5943]-42

[Total No. of Pages : 2

S.Y. M.Ed. (General)

**402 : COMPARATIVE EDUCATION (Optional)
(2015 Pattern) (Semester - IV)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400 words.*
- 4) *Word limit for questions of 5 marks is about 130 to 150 words.*
- 5) *Students should strictly follow the word limit given.*

Q1) What are the factors influencing education? How linguistic & Sociological factors affects the environment of education? **[15]**

OR

What are the problems in education from World's perspective? Compare the education system of England & America with respect to the following:

- a) Historical Background
- b) Objectives of Education
- c) Administration of Education
- d) System of Secondary Education

Q2) What are the problems in adult education? Explain your role as a teacher in development of adult literacy programme through education. **[15]**

OR

Explain various types of comparative studies in eudcation? Differentiate between comparative education & international education.

Q3) Write short notes on (any four): **[20]**

- a) Concept of comparative education.
- b) Education of exceptional children in India.
- c) Primary education system in Pakistan.
- d) Present condition of technical education.
- e) Distance education in Japan.
- f) Education system according to sociological approach.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PA-2855

[5943]-42

S.Y. M.Ed. (General)

402 : COMPARATIVE EDUCATION (Optional)

(2015 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द.
  - 4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द.
  - 5) मराठी रूपांतराबाबत शंका असल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्न विश्वसनीय मानावेत.
  - 6) विद्यार्थ्यांनी दिलेल्या शब्दमर्यादेचे काटेकोरपणे पालन करावे.

प्र.1) शिक्षणावर प्रभाव टाकणारे घटक कोणते? भाषिक व सामाजिक घटक शिक्षणाच्या वातावरणावर कसा परिणाम करतात? [15]

किंवा

जागतिक दृष्टिकोनातून शिक्षणातील समस्या कोणत्या आहेत? इंग्लंड आणि अमेरिकेतील शिक्षणपद्धतीची खालील मुद्द्यांच्या आधारे तुलना करा.

- अ) ऐतिहासिक पार्श्वभूमी
- ब) शिक्षणाची उद्दिष्टे
- क) शिक्षणातील प्रशासन
- ड) माध्यमिक शिक्षण पद्धती

प्र.2) प्रौढ शिक्षणातील समस्या कोणत्या आहेत? शिक्षणाच्या माध्यमातून प्रौढ साक्षरता कार्यक्रम विकसित करण्यासाठी शिक्षक म्हणून तुमची भूमिका स्पष्ट करा. [15]

किंवा

शिक्षणातील विविध तुलनात्मक अभ्यासाचे प्रकार स्पष्ट करा. तुलनात्मक शिक्षण आणि आंतरराष्ट्रीय शिक्षण यातील फरक स्पष्ट करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- अ) तुलनात्मक शिक्षणाची संकल्पना
- ब) भारतातील अपवादात्मक बालकांचे शिक्षण
- क) पाकिस्तानातील प्राथमिक शिक्षण पद्धती
- ड) तांत्रिक शिक्षणाची सद्यस्थिती
- इ) जपानमधील दूरस्थ शिक्षण
- फ) समाजशास्त्रीय दृष्टिकोनातून शिक्षण पद्धती

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PA-2856

[5943]-43

[Total No. of Pages : 2

M.Ed. (General)

403 : EDUCATION OF CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS
(2015 Pattern) (Semester - IV) (Two Year Programme)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400.*
- 4) *Word limit for questions of 5 marks is about 130 to 150.*
- 5) *Students should strictly follow the word limit given*
- 6) *No supplements will be provided to the students.*

Q1) Explain the historical development of Special Education in India and UK.[15]

OR

Explain Hearing Impairment with the help of following points:

- a) Concept and Nature
- b) Characteristics
- c) Causes
- d) Identification
- e) Educational implications

Q2) Discuss the following aspects of special Education with the help of suitable examples. [15]

- a) Teaching aids
- b) Methodology of Teaching & learning
- c) Remedial Help

OR

Explain the areas of research in Indian context with respect to Education of children with special needs.

- a) Curriculum and Instruction
- b) Management of Educational environment
- c) Assessment

Q3) Write short notes on (Any four): [20]

- a) Role of open school learning system.
- b) Sociological perspectives of special Education.
- c) Concept and Nature of Multiple Disabilities.
- d) Differentiate between special schools and Integrated schools.
- e) National policy of Education (1986) with respect to special Education.
- f) Concept and role of Deinstitutionalization in education of children with special needs.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PA-2856

[5943]-43

M.Ed. (General)

403 : EDUCATION OF CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS

(2015 Pattern) (Semester - IV) (Two Year Programme)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 राहिल.
  - 4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 राहिल.
  - 5) शब्द मर्यादा कटाक्षाने पाळावी.
  - 6) विद्यार्थ्यांना पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्र.1) भारत व इंग्लंडमधील विशेष शिक्षणाचा ऐतहासिक विकास (आढावा) स्पष्ट करा. [15]

किंवा

कर्ण बधिर (Hearing Impairment) खालील मुद्यांच्या आधारे स्पष्ट करा. [15]

- अ) संकल्पना आणि स्वरूप
- ब) वैशिष्ट्ये
- क) कारणे
- ड) ओळख
- इ) शैक्षणिक उपयोजन

प्र.2) विशेष शिक्षणाच्या खालील पैलूंची सोदाहरण चर्चा करा. [15]

- अ) शैक्षणिक साधने
- ब) अध्यापन अध्ययनाच्या पद्धती
- क) उपचारात्मक मदत

किंवा

भारतीय परिस्थितीसंदर्भात विशेष गरजा असणाऱ्या बालकांच्या शिक्षणाशी निगडित संशोधन क्षेत्रे स्पष्ट करा. [15]

- अ) अभ्यासक्रम आणि अनुदेशन
- ब) व्यवस्थापन आणि शैक्षणिक वातावरण
- क) मूल्यांकन (Assessment)

प्र.3) कोणत्याही चार वर टिपा लिहा. [20]

- अ) मुक्त शालेय अध्ययन प्रणालीची भूमिका
- ब) विशेष शिक्षणाचा समाजशास्त्रीय दृष्टिकोन
- क) बहुविकलांगतेची संकल्पना आणि स्वरूप
- ड) विशेषशाळा आणि एकात्मिक शाळांमधील फरक
- इ) विशेष शिक्षणासंदर्भातील 1986 चे राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण
- फ) विशेष गरजा असणाऱ्या बालकांच्या संदर्भात शिक्षणातील असंस्थाकरणाची संकल्पना आणि भूमिका

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PA-2857

[5943]-44

[Total No. of Pages : 2

S.Y. M.Ed. (General)

M.Ed-404 : GUIDANCE AND COUNSELLING

(2015 Pattern) (Semester - IV)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answer should be precise and to the point.*
- 3) *Answer limit 350-400 words for 15 marks.*
- 4) *Answer limit 130-150 words for 5 marks.*

Q1) What is guidance? Explain the sociological Psychological bases of guidance. Write the influence of family and community on guidance with an example. **[15]**

OR

What are the techniques of guidance? How technique of an interview and observation are useful for vocational guidance? Explain with an example.

Q2) What is counselling? Explain skinner's behavior therapy. Write its significance in counselling with example. **[15]**

OR

Explain need of Research in Guidance and counselling with an example explain any one problem regarding educational and social issues with an example.

Q3) Write short notes (any four) : **[20]**

- a) Need of Moral Guidance
- b) Process of Guidance
- c) Characteristics of Non-directive counselling.
- d) Need and principles of counselling
- e) Characteristics of mal-adjusted children and principles of dealing with them.
- f) Follow up services

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PA-2857

[5943]-44

S.Y. M.Ed. (General)

M.Ed-404 : GUIDANCE AND COUNSELLING

(2015 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
  - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 350-400.
  - 4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 130-150.

प्र.1) मार्गदर्शन म्हणजे काय? मार्गदर्शनाचे समाजशास्त्रीय मानसशास्त्रीय अधिष्ठान स्पष्ट करा. कुटुंब आणि समाज यांचा मार्गदर्शनावरील प्रभाव सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

किंवा

मार्गदर्शनाची विविध तंत्रे सांगा. मुलाखत तंत्र व निरीक्षण तंत्र यांची व्यवसाय मार्गदर्शनातील उपयुक्तता सोदाहरण सांगा.

प्र.2) समुपदेशन म्हणजे काय? स्किनरची वर्तनवादी उपपत्ती स्पष्ट करा. समुपदेशनातील त्याचे योगदान उदाहरणासह लिहा. [15]

किंवा

मार्गदर्शन व समुपदेशनातील संशोधनाची गरज सोदाहरण स्पष्ट करा. शैक्षणिक व सामाजिक विषयाला अनुसरून प्रत्येकी एक समस्येचे स्पष्टीकरण करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) नैतिक मार्गदर्शनाची गरज
- ब) मार्गदर्शनाची प्रक्रिया
- क) अनिर्देशित समुपदेशनाची गुणवैशिष्ट्ये
- ड) समुपदेशनाची गरज आणि तत्त्वे
- इ) कुसमायोजित बालकाची वैशिष्ट्ये व त्यांना हाताळण्याची तत्त्वे
- फ) अनुधावन कार्य

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PA-2858

[Total No. of Pages : 2

[5943]-45

M.Ed. (General)

**MED-405 : TESTING, MEASUREMENT & EVALUATION
IN EDUCATION**

(2015 Pattern) (Semester - IV)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for questions of 15 marks is 350-450.*
- 4) *Word limit for questions of 5 marks is 150.*
- 5) *No supplement will be provided.*

Q1) Explain with example construction and standardization of test. **[15]**

OR

What is test scores? Explain psychological and environmental factor influencing test scores.

Q2) What is mean by Assessment, Measurement & evaluation. What are functions of Assessment measurement & evaluation. **[15]**

OR

What is reliability? Explain factors affecting reliability.

Q3) Write short notes on (any four) : **[20]**

- a) Question bank
- b) Need of online examination
- c) Item analysis
- d) Testing of teaching process
- e) Attitude test
- f) Nominal scale

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PA-2858

[5943]-45

M.Ed. (General)

**MED-405 : TESTING, MEASUREMENT & EVALUATION
IN EDUCATION**

(2015 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350-450 शब्द.
  - 4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 150 शब्द.
  - 5) पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) चाचणीची रचना आणि प्रमाणीकरण सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

किंवा

चाचणी प्रामांक म्हणजे काय? चाचणी प्रामांकावर परिणाम करणारे मानसशास्त्रीय व परिस्थितीजन्य घटक स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) मूल्यांकन, मापन आणि मूल्यमापन म्हणजे काय? मूल्यांकन, मापन आणि मूल्यमापनाची कार्ये कोणती? [15]

किंवा

विश्वसमियता म्हणजे काय? विश्वसमियतेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) प्रश्नपेढी
- ब) ऑनलाईन परिक्षेची गरज
- क) घटक विश्लेषण
- ड) अध्यापन प्रक्रियेचे परिक्षण
- ई) अभिवृत्ती चाचणी
- फ) नामांकन शलाका

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PA-2859

[5943]-46

[Total No. of Pages : 2

S.Y. M.Ed. (General)

406 : ADVANCED EDUCATIONAL STATISTICS (Optional)
(2015 Pattern) (Semester - IV)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Word limit for the questions of 15 marks is 350-400 words.
- 4) Use of simple calculator & statistical table is allowed.

Q1) The aim of an experimental study was to determine the effect of three different teaching methods on the science achievement. Three groups each consisting of five students of class-VII assigned randomly were leared through these different strategies. The scores obtained in a achievement test were as follows :

Apply the technique of analysis of variance (ANOVA) to the test the null hypothesis. [15]

Group A	04	06	2	4	8
Group B	05	06	5	4	10
Group C	06	06	4	6	8

OR

State the meaning of variance. Illustrate methods of analyzing variance.

Q2) Explain Mann Whitney U-test with Hypothetical example. [15]

OR

What do you mean by term 'Regression'? Illustrate use of regression equations in prediction.

Q3) Write short notes on (any four) : [20]

- a) Concept of diagonal factor analysis
- b) Validity of test scores
- c) Scatter diagram
- d) Regression equation
- e) Significance of coefficient of correlation
- f) Concept of biserial correlation

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PA-2859

[5943]-46

S.Y. M.Ed. (General)

406 : ADVANCED EDUCATIONAL STATISTICS (Optional)

(2015 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
  - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.
  - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द आहेत.
  - 4) साधे गणकयंत्र (Calculator) आणि संख्याशास्त्रीये सारण्या वापरल्यास परवानगी आहे.

प्र.1) एका प्रायोगिक अभ्यासाचा हेतू तीन वेगवेगळ्या अध्यापन पद्धतीचा विज्ञान संपादनावर होणारा परिणाम पाहणे असा होता. इयत्ता सातवीतील विद्यार्थ्यांचे प्रत्येक गटात पाच याप्रमाणे यादृच्छिकपणे विभागणी केली, त्यांनी वेगवेगळ्या अध्यापन पद्धती चा उपयोग करून अध्ययन केले. संपादन चाचणीतील प्राप्तांक खाली दिलेले आहेत. शून्य परिकल्पनेच्या परिक्षणासाठी प्रसरण विश्लेषण तंत्राचा उपयोग करा. [15]

गट अ	04	06	2	4	8
गट ब	05	06	5	4	10
गट क	06	06	4	6	8

किंवा

प्रसरणाचा अर्थ सांगा. प्रसरण विश्लेषणाच्या पद्धती सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्र.2) काल्पनिक उदाहरणाच्या साहाय्याने मन व्हिटने यू-चाचणी स्पष्ट करा. [15]

किंवा

तुमच्या मते, 'प्रतिगमन' म्हणजे काय? प्रतिगमन समीकरणांचा, भाकीत करण्यामधील उपयोग सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) कर्णरेषा (diagonal) घटक विश्लेषणाची संकल्पना
- ब) कसोटी प्राप्तांकाची सप्रमाणता
- क) विस्तरण चित्र
- ड) प्रतिगमन समीकरण
- इ) सहसंबंध गुणकाचे महत्त्व
- फ) द्विश्रेणीक सहसंबंधाची संकल्पना

